

اولین همایش ملی پدافند غیرعامل در حوزه دریای خزر آبان ماه ۱۳۹۵، دانشگاه گیلان

اقتصاد مقاومتی و پدافند اقتصادی و کاهش آسیب پذیری اقتصاد کشور در اندیشه ها و بیانات و رهنمودهای مقام معظم رهبری

فرهاد کیانی فلاورجانی

عضو اتاق فکر شورای پدافند غیرعامل استانداری هرمزگان - دانشگاه صنعتی مالک اشتر -

مجتمع دانشگاهی مواد و فناوری های ساخت پژوهشگاه هرمزگان

Aerospace_62@yahoo.com

خلاصه

مقام معظم رهبری در تاریخ ۲۹ بهمن ۱۳۹۲ سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی را ابلاغ فرمودند. در این ابلاغ فائق آمدن بر همه مشکلات به شکست و عقب نشینی وادار کردن دشمن، حفظ دستاوردهای کشور در زمینه های مختلف و تداوم پیشرفت و تحقق آرمان ها و اصول قانون اساسی و سند چشم انداز بیست ساله و تحقق اقتصاد متکی به دانش و فناوری عدالت بنیان درون زا و برون گرا، پویا و پیشرو در شرایط پرمخاطره جهانی و عینیت بخشیدن به الگویی الهام بخش از نظام اقتصادی اسلام را به عنوان هدف مقاومتی متذکر شده اند. توجه ویژه به اقتصاد از سیاست های مهم نظام اسلامی برای ایجاد توان مقاومت و ایستادگی و مقابله با فشارهای آنچه که ما به مسئولان محترم کشور در زمینه های مسائل دشمن است. رهبر معظم انقلاب در این زمینه می فرمایند اقتصادی که از مسائل اساسی است و دشمن هم بر روی مسئله ای اقتصاد متمرکز شده است سفارش می کنیم، این است که در پیشرفت اقتصاد، این سه عنصر را مورد توجه قرار دهند: اولاً در امر اقتصاد، مثل همه مسائل دیگر، باید با نگاه علمی به مسائل نگاه کرد. ثانیاً یک برنامه ریزی مدیرانه لازم است، که هم در آن شتاب زدگی نباشد، هم در آن کندگی و کوتاهی نباشد. در همه ای امور این جور است، در مسائل حساس اقتصاد هم این جور است. ثالثاً ثبات و استمرار سیاستها لازم است. وظیفه ای همه ما این است که سعی کنیم کشور را مستحکم، غیرقابل نفوذ، غیرقابل تأثیر از سوی از نظر ایشان است که ما مطرح کردیم.

کلمات کلیدی: اندیشه های عملی امام خامنه ای، جنگ اقتصادی، دفاع قابلیت محور

۱. مقدمه

این آیه شریفه ۲۹ سوره فتح یاران پیامبر اکرم را اینچنین توصیف می نماید: "محمد (صلی الله علیه و آله) فرستاده خداست و آنان که با اویند سخت گیرانند بر کفار و مهربانند بر خویشان" و در ادامه پس از توصیف حالت عبادت آنان که در تورات آمده است به توصیف آنان در انجیل می پردازد و می فرماید "و مثل آنها در انجیل مانند زراعتی است که بیرون می دهد جوانه خود را پس استوارش کند تا ستر بر گردد و بر پایه های خویش ایستد. شگفت آرد بزرگران را تا به خشم آرد بدیشان کافران را" این آیه شریفه که در ابتدا و انتهای آن مواجهه با کفار جلوه گر است الهام بخش سه مرحله تکاملی جامعه قرآنی است. این سه مرحله شامل سطح زیرین یا مرحله توانمند شدن، سطح میانی یا مرحله بر پای ایستادن (پایداری) و سطح زیرین یا مرحله شکوفایی است. با الهام از این آیه کریمه گام های پیاده سازی و تحقق "اقتصاد مقاومتی" به شرح زیر قابل شناسایی و مورد پیشنهاد است:

۱- گام توانمندی سازی دورنی اقتصاد مقاومتی

۲- گام پایداری سازی ذاتی اقتصاد مقاومتی

^۱ و مثلهم فی الانجیل کزرع اخرج شطئه فازره فاستغلظ فاستوی علی سوجه یعجب الزراع لیغیظ بهم الکفار (از آیه ۳ سوره فتح)

۳- گام الهام بخشی جهانی اقتصاد مقاومتی

در اولین سطح آن که سطحی زیرین است «گام توانمند سازی درونی» با هدف تحکیم پایه های اقتصاد ملی در جهت دستیابی به یک اقتصاد "عدالت بنیان" طرح ریزی می شود. نتایج این سطح تحکیم بنیان های نظام اقتصادی ملی است. چنین شرایطی هنگامی تحقق خواهد یافت که عدالت اقتصادی، سلامت اقتصادی و امنیت اقتصادی در سطح قابل قبولی تامین شوند. این هر سه، اگرچه نیازهای فطری اولیه همه جوامع انسانی هستند لیکن با تعابیر بسیار گسترده تری در اندیشه اسلامی مورد تاکید قرار گرفته است که مجال بحث آن نیست. چنین شرایطی ریشه های اقتصاد ملی را مستحکم ساخته و زمینه را برای ایجاد شرایط پایداری در مرحله بعد فراهم می سازد. تحکیم و اقتصاد ملی است. در دومین سطح که سطحی میانی است گام «توانمندی درونی» پیامد این مرحله طرح ریزی می شود. به زعم «مقاومت اقتصادی» با هدف ایجاد و تقویت شرایط پایداری ذاتی اقتصاد ملی نویسنده، نتایج این مرحله تامین شرایط مشارکت اقتصادی و حضور مردم در صحنه اقتصاد ملی، فنریت اقتصادی در برابر تکانه های بیرونی، و نیز تحقق خوداتکایی استراتژیک اقتصادی برای رفع آسیب پذیری های اقتصاد ملی در برابر فشارها و تهدیدات اقتصادی دشمنان است. در «پایداری ذاتی» خواهد بود. پیامد این سطح ایجاد با هدف «اقتصاد دانش بنیان» سومین سطح، که سطح زبرین است گام سوم اقتصاد مقاومتی، یعنی تحقق شرایط طرح ریزی می شود. نتایج این سطح از سیاست های اقتصادی تامین «الهام بخشی جهانی اقتصاد ملی» دستیابی به رشد اقتصادی پویا و با ثبات، تولید دانش بنیان و گسترش نفوذ اقتصادی نظام اسلامی در ورای مرزهای خود خواهد بود.

جدول ۱- سطوح و گام های تحف اقتصاد مقاومتی با الهام از آیه شریفه ۲۹ سوره فتح

سطوح	عناوین	نتایج	پیآمد
(۱) سطح زیرین	گام توانمند سازی درونی اقتصاد ملی	عدالت اقتصادی	توانمندی درونی (کزرع اخراج شطنه فآزره)
		سلامت اقتصادی	
		امنیت اقتصادی	
(۲) سطح میانی	گام پایداری ذاتی اقتصاد ملی	خوداتکایی استراتژیک	پایداری ذاتی (فاستنظله فاستری علی سوره)
		اقتصاد مردمی	
		فنریت اقتصادی	
(۳) سطح زبرین	گام ایجاد شرایط الهام بخشی اقتصاد ملی	تولید دانش بنیان	الهام بخشی (بعجب الزراع لیغظ بهم الکفار)
		رشد پویا	
		نفوذ اقتصادی	

علاوه بر شناخت سطوح سه گانه در نقشه راه پیاده سازی اقتصاد مقاومتی شناخت روابط متقابل این سطوح بسیار مهم است. ارتباط متقابل سطوح مذکور این گونه است که هر سطح برای سطح بعدی یک پیش نیاز است و زمینه ساز تحقق آن سطح بالاتر خواهد بود. در مقابل، سطوح بالاتر برای سطح پایین تر خود ظرفیت و منابع لازم را فراهم می سازد. از این جهت، این سطوح به صورت متقابل همدیگر را تقویت می کنند و نتیجه کلی همه این گام ها، ایجاد توانمندی، پایداری در برابر دشمنان و الهام بخشی اقتصاد ملی در نظام اسلامی است. چنین سطح بندی پیام مهمی دارد و آن این است که برای مثال، پایداری ذاتی تحقق نخواهد یافت مگر این که قبلاً سلامت اقتصادی، امنیت اقتصادی و عدالت اقتصادی در اندازه قابل قبولی تحقق یافته باشد. در این صورت در شرایطی که در اقتصاد ملی مسایلی از قبیل رانت جویی و مفساد اقتصادی در جریان باشد و سطح قابل قبولی از امنیت اقتصادی را فراهم نکرده باشیم، انتظار پایداری ذاتی اقتصاد ملی که مستلزم همراهی کنشگران اقتصادی با مصالح ملی و توجه به منافع بلند مدت به جای سودجویی شخصی کوتاه مدت از جانب عوامل اقتصادی و مردم است چندان معقول به نظر نمی رسد. همچنین، در شرایطی که اقتصاد نتواند سطح قابل قبولی از فنریت اقتصادی، خوداتکایی استراتژیک و مشارکت مردمی را فراهم آورد، اقتصاد دانش بنیان تحقق نخواهد یافت. زیرا، فشارهای خارجی اقتصاد را در موضع انفعالی قرار خواهد داد و با گرفتار شدن سیاست اقتصادی در دور باطل و روزمره گی، فرصت نوآوری و تحقیق و توسعه حقیقی و پویایی رشد را از اقتصاد ملی سلب خواهد کرد.

جدول ۲- آسیب ها و چالش های راهبردی اقتصاد مقاومتی

سطح بندی آسیب ها	نوع آسیب	آسیب های اقتصاد ملی از منظر نقشه راه اقتصاد مقاومتی	ردیف
سطح زیرین : آسیب های توانمندی درونی اقتصاد ملی	ضعف ثبات و امنیت اقتصادی	ضعف در امنیت اقتصادی و سرمایه گذاری	۱
		رکود توری	۲
		نااطمینانی	۳
		ناهماهنگی و بی ثباتی سیاسی	۴
	ضعف عدالت اقتصادی	شرایط نامطلوب درآمد - هزینه خانوار	۵
		ناکارآمدی نظام مالیاتی	۶
		ناکارآمدی نظام بیمه ای و تامین اجتماعی	۷
		ضعف در هدفمندی یارانه ها	۸
	ضعف سلامت اقتصادی	رانندگی و ساختار دولت رانته	۹
		مناسد مالی و اقتصادی	۱۰
		رواج اقتصاد غیر رسمی و قاچاق	۱۱
سطح میانی : آسیب های پایداری ذاتی اقتصاد ملی	ضعف خوداتکایی	وابستگی اقتصاد و بودجه عمومی به نفت	۱۲
		وابستگی الگوی مصرف به خارج	۱۳
		وابستگی تولید به خارج	۱۴
	ضعف فنریت اقتصادی	ضعف در دیپلماسی اقتصادی	۱۵
		ضعف در مدیریت واردات	۱۶
		ضعف در شرایط حکمرانی خوب	۱۷
	ضعف مشارکت اقتصادی مردم	دولتی بودن اقتصاد	۱۸
		ضعف نهادهای اجتماعی و مردمی	۱۹
سطح زبرین : آسیب های الهام بخشی اقتصاد ملی	ضعف پویایی رشد	بهره وری نامطلوب عوامل تولید	۲۰
		فناوری نامناسب کسب و کار	۲۱
		ناکارآمدی نهاد بازار و بخش خصوصی	۲۲
		عدم کارایی نظام بانکی	۲۳
	ضعف تولید دانش بنیان	ضعف قوانین و الزامات نهادی تولید	۲۴
		وجود شکاف سرمایه انسانی دانشگاه و نیاز صنعت	۲۵
		وجود شکاف دانش فنی با جهان	۲۶
	ضعف رقابت پذیری	ضعف اقتصاد دانش بنیان	۲۷
		رقابت پذیری اندک تولید	۲۸
		عدم توسعه بازارهای مالی	۲۹
	ضعف ظرفیت سازی در بخش نفت	۳۰	

جدول ۳- نتایج تحلیل محتوی مقدمه ابلاغیه

مؤلفه اساسی	زیر مؤلفه ها
منابع و ظرفیت های اقتصاد مقاومتی	<ul style="list-style-type: none"> ذخایر و منابع غنی و متنوع زیرساخت های گسترده نیروی انسانی تعهد و کارآمد و عزم راسخ
مشخصه الگوی اقتصاد مقاومتی	<ul style="list-style-type: none"> بومی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی
نتایج	<ul style="list-style-type: none"> فائق آمدن بر همه مشکلات اقتصادی به شکست و عقب نشینی واداشتن دشمن در جنگ اقتصادی تمام عیار در برابر این ملت حفظ دستاوردها تداوم پیشرفت تحقق آرمان ها و اصول قانون اساسی و سند چشم انداز محقق ساختن اقتصاد متکی به دانش و فناوری، عدالت بنیان، درونزا و برون گرا، پویا و پیشرو عینیت بخشیدن به الگوی الهام بخش از نظام اقتصادی اسلام
ویژگی سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی	<ul style="list-style-type: none"> ادامه و تکمیل سیاست های گذشته، خصوصاً سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی راهبرد حرکت صحیح اقتصاد کشور به سوی اهداف عالی
الزامات و شیوه اجرا	<ul style="list-style-type: none"> اقدام بی درنگ قوای کشور به اجرا داشتن زمان بندی مشخص تهیه قوانین و مقررات لازم تدوین نقشه راه برای عرصه های مختلف، ایجاد زمینه و فرصت مناسب برای نقش آفرینی مردم و همه فعالان اقتصادی جهاد مقدس
آثار	<ul style="list-style-type: none"> تحقق حماسه اقتصادی در برابر چشم جهانیان
هدف	<ul style="list-style-type: none"> تأمین رشد پویا بهبود شاخص های مقاومت اقتصادی دستیابی به اهداف سند چشم انداز بیست ساله
رویکرد های حاکم بر اقتصاد مقاومتی	<ul style="list-style-type: none"> جهادی انعطاف پذیر فرصت ساز مولد درونزا پیشرو برون گرا

جدول ۴- نتایج تحلیل محتوی مفاد سیاست های ابلاغی

اهداف کلان	اهداف موضوعی	سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی
عدالت اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> • تامین اجتماعی • محرومیت زدایی • عدالت توزیعی • بیمه فراگیر • عدالت مالیاتی • عدالت عمرانی • تامین نیازهای اساسی • توزیع عادلانه خدمات عمومی 	<p>۵- سهم‌بری عادلانه عوامل در زنجیره تولید تا مصرف متناسب با نقش آنها در ایجاد ارزش، بویژه با افزایش سهم سرمایه انسانی از طریق ارتقاء آموزش، مهارت، خلاقیت، کارآفرینی و تجربه.</p>
سلامت اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> • رانت زدایی • مطالبه با قاجاقی • نبود مفاسد اقتصادی • مطالبه با احتکار • نظارت بر بازار • اختلاس زدایی • رشوه زدایی • شفافیت قوانین و مقررات 	<p>۱۹- شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...</p> <p>۲۳- شفاف و روان سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار.</p> <p>۲۴- افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی و ترویج آن.</p>
امنیت اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> • امنیت درآمدی • امنیت شغلی و اشتغال پایدار • امنیت سرمایه‌گذاری داخلی • امنیت سرمایه‌گذاری خارجی • ثبات سیاستی کلان اقتصادی • ثبات ارزی • ثبات مقررات اقتصادی • ثبات بازارهای مالی و بورس • کنترل تورم و رکود تورمی 	<p>۹- اصلاح و تکویت هم‌جهت‌بندی نظام مالی کشور با هدف پاسخگویی به نیازهای اقتصاد ملی، ایجاد ثبات در اقتصاد ملی و پیشگامی در تکویت بخش واقعی.</p>

اهداف کلان	اهداف موضوعی	سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی
اقتصاد مردم پایه	<ul style="list-style-type: none"> • مشارکت اقتصادی • توسعه تعاونی‌ها • توانمند سازی نیروی کار • حمایت از پیکانهای کوچک • توسعه روستایی • آمایش اقتصادی نیروی کار • کاهش تصدی‌گری دولت • خصوصی سازی مردمی 	<p>۱- تامین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیت‌های اقتصادی با تسهیل و تئویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط.</p> <p>۲۰- تکویت فرهنگ جهادی در ایجاد ارزش افزوده، تولید ثروت، بهره‌وری، کارآفرینی، سرمایه‌گذاری و اشتغال مولد و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به اشخاص دارای خدمات برجسته در این زمینه.</p>
خودکفایی استراتژیک	<ul style="list-style-type: none"> • تولید صیانتی کشاورزی • ظرفیت سازی راهبردی • خودکفایی استراتژیک • امنیت غذایی • کاهش وابستگی به نفت • کاهش وابستگی تولید به خارج • قطع وابستگی مصرف به خارج • خودکفایی در تولیدات دارویی 	<p>۷- تامین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید(مواد اولیه و کالا).</p> <p>۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی(بویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تامین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.</p>

جدول ۴- نتایج تحلیل محتوی مفاد سیاست های ابلاغی (۱۵۱امه)

اهداف کلان	اهداف موضوعی	سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی
فهرست اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> اصلاح الگوی مصرف ذخیره سازی استراتژیک انتطاف سیاسی تحرک تجاری تنوع تولیدی تنوع تجاری کاهش تمرکز تجاری دیپلماسی اقتصادی تسهیل تجاری 	<p>۸- مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه ریزی برای ارتقاء کیفیت و رقابت پذیری در تولید.</p>
		<p>۱۲- افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب پذیری اقتصاد کشور از طریق:</p> <ul style="list-style-type: none"> توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان بویژه همسایگان. استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف های اقتصادی. استفاده از ظرفیت های سازمان های بین المللی و منطقه ای.
		<p>۱۳- مقابله با ضربه پذیری در آمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق:</p> <ul style="list-style-type: none"> انتخاب مشتریان راهبردی. ایجاد تنوع در روش های فروش. مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش. افزایش صادرات گاز. افزایش صادرات برق. افزایش صادرات پتروشیمی. افزایش صادرات فرآورده های نفتی.
		<p>۱۴- افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور به منظور اثر گذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید بر حفظ و توسعه ظرفیت های تولید نفت و گاز، بویژه در میدان مشترک.</p>
اهداف کلان	<ul style="list-style-type: none"> ذخیره سازی استراتژیک چابک سازی دولت انتطاف سیاسی حمایت هوشمند بودجه ریزی شاور تحرک تجاری تنوع تولیدی تنوع تجاری کاهش تمرکز تجاری دیپلماسی اقتصادی تسهیل تجاری فرهنگ سازی مقاومت اقتصادی 	<p>۱۶- صرفه جویی در هزینه های عمومی کشور با تأکید بر تحول اساسی در ساختارها، متعلی سازی اندازه دولت و حذف دستگاه های موازی و غیر ضرور و هزینه های زاید.</p>
		<p>۱۷- اصلاح نظام درآمدی دولت با افزایش سهم درآمدهای مالیاتی.</p>
		<p>۱۸- افزایش سالیانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت.</p>
فهرست اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> دولت الکترونیک خدمات تحلیلی و توسعه توسعه ICT ابداع و نوآوری فنی زنجیره ابداع تبدیل علم به فناوری نظام ملی نوآوری ایجاد محصولات جدید انشایه فناوری جدید توسعه سرمایه انسانی تحقیق و توسعه مالکیت معنوی تجاری سازی نوآوری پیوند تولیدات 	<p>۲۲- دولت مکلف است برای تحقق سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی با هماهنگ سازی و بسیج پویای همه امکانات کشور، اقدامات زیر را معمول دارد:</p> <ul style="list-style-type: none"> - شناسایی و بکارگیری ظرفیت های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آقندی و اقدامات مناسب. - رصد برنامه های تحریم و افزایش هزینه برای دشمن. - مدیریت مخاطرات اقتصادی از طریق تهیه طرح های واکنش هوشمند، فعال، سریع و به هنگام در برابر مخاطرات و اختلال های داخلی و خارجی.
		<p>۲۱- تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی آن بویژه در محیط های علمی، آموزشی و رسانه ای و تبدیل آن به گفتمان فراگیر و رایج ملی.</p>
تولید دانش بنیان	<ul style="list-style-type: none"> دولت الکترونیک خدمات تحلیلی و توسعه توسعه ICT ابداع و نوآوری فنی زنجیره ابداع تبدیل علم به فناوری نظام ملی نوآوری ایجاد محصولات جدید انشایه فناوری جدید توسعه سرمایه انسانی تحقیق و توسعه مالکیت معنوی تجاری سازی نوآوری پیوند تولیدات 	<p>۲- پشنازی اقتصاد دانش بنیان، پیاده سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش بنیان در منطقه.</p>

جدول ۴- نتایج تحلیل محتوی مفاد سیاست های ابلاغی (۱۴۱۵)

اهداف کلان	اهداف موضوعی	سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی
تولید دانش بنیان	<ul style="list-style-type: none"> دولت الکترونیک خدمات تحقیق و توسعه توسعه ICT ابداع و نوآوری فنی زنجیره ابداع تبدیل علم به فناوری نظام ملی نوآوری ایجاد محصولات جدید اشاعه فناوری جدید توسعه سرمایه انسانی تحقیق و توسعه مالکیت معنوی تجاری سازی نوآوری بهبود تولیدات 	<p>۲- پشتیبانی اقتصاد دانش بنیان، پیاده سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش بنیان در منطقه.</p>
قوود اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> توسعه صادرات ایجاد بازارهای جدید خلق مزیت صادراتی پایداری در بازار صادراتی صادرات خدمات دانش بنیان گسترش سهم در بازارهای هدف صادراتی تنوع در پیوندهای تجاری توسعه خوشه های صادراتی 	<p>۱- حمایت همه جانبه هادختند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزش آوری مثبت از طریق:</p> <ul style="list-style-type: none"> تسهیل مقررات و گسترش مشوقهای لازم. گسترش خدمات تجارت خارجی و ترازیت و زیرساخت های مورد نیاز. تسویق سرمایه گذاری خارجی برای صادرات. <p>برنامه ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل دهی بازارهای جدید، و تنوع بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به ویژه با کشورهای منطقه.</p> <p>استفاده از ساز و کار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز.</p> <p>ایجاد ثبات روبه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.</p>
اهداف کلان	اهداف موضوعی	سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی
رشدیو با و باثبات	<ul style="list-style-type: none"> خلق مزیت رشد بهره وری عوامل رشد صادرات غیر نفتی اصلاح الگوی مصرف اصلاح الگوی تولید کاهش شدت انرژی کاهش سهم نفت 	<p>۳- محور فرادادن رشد بهره وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استانها و به کارگیری ظرفیت و قابلیت های متنوع در جغرافیای مزیت های مناطق کشور.</p> <p>۴- استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص های عدالت اجتماعی.</p> <p>۱۵- افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید، کالاهای دارای بازدهی بینه (براساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات یرق، محصولات پتروشیمی و فرآورده های نفتی با تأکید بر برداشت سیانته از منابع.</p> <p>۱۱- توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فناوری های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج.</p>

۲. مفهوم اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی یعنی تشخیص حوزه های فشار یا در شرایط کنونی تحریم و متعاقباً تلاش برای کنترل و بی اثر کردن و در شرایط آرمانی تبدیل چنین فشارهایی به فرصت، که قطعاً باور و مشارکت همگانی و اعمال مدیریت های عقلایی و مدبرانه پیش شرط و الزام چنین موضوعی است. اقتصاد مقاومتی کاهش وابستگی ها و تاکید روی مزیت های تولید داخل و تلاش برای خوداتکایی است و صد البته منظور از اقتصاد مقاومتی واقعی، یک اقتصاد مقاومتی فعال و پویاست نه یک اقتصاد منفعل و بسته چنانکه مقاومت برای دفع موانع پیشرفت و کوشش در مسیر حرکت و پیشرفت تعریف می شود. بنابراین مسئولان و اندیشمندان باید مراقب باشند در راه رسیدن به اقتصاد پویا در دام اقتصاد بسته و خود محور نیفتند. در تعریف دیگر اقتصاد مقاومتی مجموعه تدابیر و راهکارهایی است که برای پیشبرد امور اقتصادی در شرایط مقاومت در همه زمینه های اقتصادی به کار گرفته می شود.

تعریف دیگر اقتصاد مقاومتی عبارتست از: سیاستگذاری و اجرای برنامه های اقتصادی معطوف به پایداری در همه سطوح با فرض فشار همه جانبه نظام سلطه.

در تعبیری دیگر «اقتصاد» مقاومتی یعنی اینکه مردم الگوی مصرف خود را تغییر دهند و از مصرف کالای خارجی به سمت مصرف کالای داخلی حرکت کنند.

دکتر محسن رضایی دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام در جمع مردم شهر ری و در هفته دفاع مقدس در باره اقتصاد مقاومتی اظهار داشت: این اقتصاد به معنای اقتصاد ریاضتی نیست بلکه باید با اصلاح مدیریت اقتصادی، تغییر در قوانین و مقررات و برخورد قوه قضاییه با مفسدان اقتصادی در شرایط تحریم تولید ثروت داشته باشیم و مردم را در آسایش نسبی قرار دهیم. به بیان دیگر چکش کاری بدنه اقتصادی کشور و ایرانیزه کردن سیستم اقتصادی به گونه ای که در مقابل هرگونه تحریم و فشارهای همه جانبه خارجی به اقتصاد کشور گزندی وارد نشود در واقع هدف در اقتصاد مقاومتی آن است که بر فشارها و ضربه های اقتصادی از سوی نیروهای متخاصم که سد راه پیشرفت جامعه است، غلبه کرد. به بیان دیگر چکش کاری بدنه اقتصادی کشور و ایرانیزه کردن سیستم اقتصادی به گونه ای که در مقابل هرگونه تحریم و فشارهای همه جانبه خارجی به اقتصاد کشور گزندی وارد نشود در واقع هدف در اقتصاد مقاومتی آن است که بر فشارها و ضربه های اقتصادی از سوی نیروهای متخاصم که سد راه پیشرفت جامعه است، غلبه کرد.

۱.۲. انواع تعاریف در خصوص اقتصاد مقاومتی

چهار تعریف از اقتصاد مقاومتی مطلبی که در این نوشته در آمدی بر آن خواهم داشت، مسأله ای اقتصاد مقاومتی است. ابتدا لازم است که یک تبیین و تعریف علمی از اقتصاد مقاومتی ارائه دهیم. اقتصاد مقاومتی را می توان چهارگونه تعریف نمود و چهار الگو از آن یا ترکیبی از همه ای آنها را در کشور به عنوان پروژه هایی ملی پیگیری کرد.

۱.۱.۲. اقتصاد موازی

تعریف اول از اقتصاد مقاومتی به مثابه ای «اقتصاد موازی» است؛ یعنی همان طور که انقلاب اسلامی با توجه به نیاز خود به نهادهایی با روحیه و عملکرد انقلابی، اقدام به تأسیس نهادهایی مانند کمیته ای امداد، جهاد سازندگی، سپاه پاسداران و بنیاد مسکن نمود، امروز نیز بایستی برای تأمین اهداف انقلاب، این پروژه را ادامه داده و تکمیل کند؛ چرا که انقلاب اسلامی به اقتصاد مقاومتی و به نهادسازی های مقاومتی در اقتصاد نیاز دارد که چه بسا ماهیتاً از عهده ای نهادهای رسمی اقتصادی بر نمی آید. پس باید نهادهایی موازی برای این کارویژه ایجاد کند؛ یعنی ما در کشورمان به «اقتصاد پریم» نیاز داریم. این امر البته به معنای نفی نهادهای مرسوم نیست. کما اینکه اکنون ما همزمان از هر دو نهاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نهاد ارتش جمهوری اسلامی برای دفاع از انقلاب بهره مندیم. البته این الگو در مدل های حکمرانی مرسوم در دنیا و اتفاقاً در کشورهایی که از تجربه و توان حکمرانی بیشتری برخوردار باشند وجود دارد و این کشورها از نظام های چندلایه ای سیاستگزاری و اداره ای امور عمومی برخوردارند. به عنوان مثال می توانیم از حضور همزمان نهادهای دولتی، سازمان های مردم نهاد، خیریه و نگاه های خصوصی در عرصه ی بهداشت و سلامت یا حتی در عرصه ی دفاعی و امنیتی کشورهای توسعه یافته ی غربی نام ببریم. البته مهم ترین مشکل این الگو این است که حسب نیازهای خاص انقلاب اسلامی و در عرصه ی اجرا با سؤالات نوینی روبه رو خواهد بود، زیرا مثلاً هیچ تصویری از «بانک مرکزی موازی» در یک کشور و سامان بخشی به عرصه ی پولی- مالی کشور در دو لایه ی دولتی و عمومی وجود ندارد. اما باز هم منطقاً نمی توان این الگو را در زمره ی مدل های اداره نشدنی و غیرمعقول به حساب آورد.

۲.۱.۲. اقتصاد ترمیمی

تعریف دوم از اقتصاد مقاومتی عبارت از اقتصادی است که در پی «مقاوم سازی»، «آسیب زدایی»، «خلل گیری» و «ترمیم» ساختارها و نهادهای فرسوده و ناکارآمد موجود اقتصادی است. یعنی اگر در رویکرد قبلی می گفتیم که فلان نهاد نمی تواند انتظارات ما را برآورده کند، در رویکرد جدید به دنبال آن هستیم که با بازتعریف سیاست های نهادهای موجود، کاری کنیم که انتظارات ما را برآورند. مثلاً در این تعریف، ما از بانک مرکزی یا وزارت بازرگانی می خواهیم که کانون های ضعف و بحران را در نظام اقتصادی کشور شناسایی کنند و خود را بر اساس شرایط جدید اقتصادی، تحریم ها یا نیازهای انقلاب اسلامی بازتعریف نمایند و در نتیجه عملکردی جهادی ارائه دهند. در مقام تمثیل می توان گفت این کار شبیه همان کاری است که «پتروس فداکار» با فروردین انگشت خود در ترک دیواره ی سد انجام داد؛ یعنی باید ترک های ساختاری دیوار نهادهای اقتصادی را ترمیم کنیم. این مسأله یعنی ترمیم و مقاوم سازی ساختارهای اجرایی و اداری کشور حسب نیازهای مختلف و مقتضیات زمان و مکان هم امری دور از ذهن نیست. کشورهای توسعه یافته نیز در برهه هایی از تاریخ اقتصادی خود، مجبور به مقاوم سازی ساختارهای اقتصادی شدند. مثلاً غرب پس از دو شوک نفتی ۱۹۷۹ و ۱۹۸۳ میلادی، اقدام به جایگزینی سوخت های فسیلی با سایر سوخت های نوین کرد؛ به طوری که امروزه با قیمت های بالای یک صد دلار نیز دچار شوک نفتی نمی شود. با این توضیحات ما امروز فقط نیازمند عزمی ملی برای اجرای این پروژه ی ملی و ارزشی هستیم.

۳.۱.۲. اقتصاد دفاعی

تعریف سوم از اقتصاد مقاومتی، متوجه «هجمه شناسی»، «آفند شناسی» و «پدافند شناسی» ما در برابر آن هجمه است. یعنی ما باید ابتدا بررسی کنیم که مخالفان ما حمله به اقتصاد ایران و اخلاص در آن را چگونه و با چه ابزارهایی صورت می دهند. بنابراین وقتی به اقتصاد مقاومتی دست یافته ایم که ابزارها و شیوه های هجمه ی دشمن را پیشاپیش شناخته باشیم و بر اساس آنها استراتژی مقاومت خود را علیه آنان تدوین و اجرا کنیم. بدیهی است تا آفند دشمن شناخته نشود، مقاومت متناسب با آن نیز طراحی و اجرا نخواهد شد.

۴.۱.۲. اقتصاد الگو

چهارمین تعریف نیز این است که اساساً اقتصاد مقاومتی یک رویکرد کوتاه مدت سلبی و اقدامی صرفاً پدافندی نیست؛ بر خلاف سه تعریف قبلی که اقتصاد مقاومتی را یا پدافندی یا کوتاه مدت می دانستند، این رویکرد چشم اندازی کلان به اقتصاد جمهوری اسلامی ایران دارد و یک اقدام بلندمدت را شامل می شود. این تعریف هم که به نظر می رسد دور از دیدگاه های رهبر معظم انقلاب نیست، رویکردی ایجابی و دوراندیشانه دارد. در این رویکرد، ما در پی «اقتصاد ایده آلی» هستیم که هم اسلامی باشد و هم ما را به جایگاه اقتصاد اول منطقه برساند؛ اقتصادی که برای جهان اسلام الهام بخش و کارآمد بوده و زمینه ساز تشکیل «تمدن بزرگ اسلامی» باشد. بدین معنا اساساً در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، یکی از مؤلفه های مهم الگو می باید متضمن مقاومت و تحقق آن باشد. در این مقوله است که اقتصاد مقاومتی مشتمل بر اقتصاد کارآفرینی و ریسک پذیری و نوآوری می شود. البته همه ی این چهار تعریف از اقتصاد مقاومتی به نوعی با هم رابطه ی «عموم و خصوص من وجه» دارند، منتها برخی کوتاه مدت و برخی بلندمدت هستند و البته ترکیبی از استراتژی های مطلوب را نیز برایمان به تصویر می کشند.

یک نکته:

این روزها در اخبار و محافل خبری وقتی بحث از بحران مالی اروپا می شد بحث سیاست ریاضت اقتصادی جزو بحث های غیر قابل گذشت و اجتناب است. برخی از مردم اقتصاد مقاومتی و ریاضت اقتصادی را یکی می دانند و یا تصور می کنند اقتصاد ریاضتی یکی از شاخه های اقتصاد مقاومتی است در حالی که این دو اصطلاح کاملاً متفاوت بوده و هیچ ارتباطی به یکدیگر ندارند برای روشن شدن موضوع به شرح مفهوم ریاضت اقتصادی می پردازیم.

۲.۲. تعریف ریاضت اقتصادی

ریاضت اقتصادی به طریقی گفته می شود که دولت ها برای کاهش هزینه ها و رفع کسری بودجه، به کاهش و یا حذف ارائه برخی خدمات و مزایای عمومی، صرفه جویی در مخارج جاری کشور، کاهش هزینه های رفاهی و تعدیل کارمندا در بخش دولتی دست می زنند که یونان و ایتالیا به خصوص یونان در حال حاضر با آن دست و پنجه نرم می کند. این طرح که به منظور مقابله با کسری بودجه توسط برخی دولت ها انجام می شود گاهی اوقات به افزایش میزان مالیات و افزایش دریافت وام ها و کمک های مالی خارجی می انجامد. اینکه بر اقتصاد و شرایط بحران زده اش ریاضت و سختی

تحلیل شود، در ظاهر اصلاً کار خوشایندی به نظر نمی‌رسد، اما، می‌تواند به بازیابی دراز مدت اقتصاد کمک کند. هدف از اجرای طرح‌های ریاضت اقتصادی بازگرداندن اعتماد از دست رفته، بهبود وضعیت مالی کشورها و توانمند کردن کشورها برای بازیابی طولانی مدت است.

۱.۲.۲. ویژگی های اقتصاد ریاضتی

کاهش تقاضا، کاهش تورم، رقابت و مقابله با کسری بودجه اثر ریاضت اقتصادی خود را به صورت انعطاف‌پذیری بازارکار، هزینه‌هایی که کاهش می‌یابد، سیاست‌های پولی، نرخ ارز، رشد جهانی و مداخله بانک مرکزی خود را نشان می‌دهد. یکی از روش‌های رسیدن به اقتصاد مقاوتی از راه صرفه‌جویی است نه ریاضت؛ در حال حاضر ما شاهد آن هستیم که برخی مدیران به اشتباه ریاضت را به جای مقاومت و صرفه‌جویی در دستور کار خود قرار داده که می‌توان به عدم آگاهی آنان از این دو مفهوم اشاره کرد. بنابراین اگرچه اقتصاد ایران شاید ناچار شود در دراز مدت به سیاست‌های ریاضتی روی بیاورد، اما اقتصاد مقاوتی و ریاضت اقتصادی دو مفهوم جداگانه و مستقل است که به هیچ عنوان منجر به بروز یکدیگر نخواهند شد. در اقتصاد مقاوتی محدودیتی در منابع وجود ندارد اما استفاده بهینه از منابع موجود باید طی یک برنامه زمان‌بندی شده صورت گیرد و این در حالی است که در ریاضت اقتصادی با محدودیت در منابع و سرمایه‌ها روبه‌رو هستیم و به ناچار باید با سهمیه‌بندی و کم‌مصرف کردن با محدودیت‌های موجود مقابله کنیم. در اقتصاد مقاوتی قوای سه‌گانه باید با تعامل بیش از گذشته در یک مجموعه‌ای که وظیفه هدایت کار اقتصاد مقاوتی را بر عهده دارد، تصمیمات لازم در این ارتباط را اتخاذ کرده و برای اجرا به دستگاه‌های ذیربط ابلاغ کنند. هر یک از قوا باید با مرور وظایف خود نسبت به رفع چالش‌ها و موانع در اقتصاد مقاوتی اقدام کرده و هر یک از آنها تعامل با قوای دیگر را در برنامه کاری خود قرار دهند. ریاضت اقتصادی هم به معنای آن است که بار سختی مشکلات اقتصادی بر روی دوش مردم قرار بگیرد نه طراحان برنامه‌های اقتصادی و دستگاه اجرایی. اما اقتصاد مقاوتی آن است که بار سختی‌ها بر دوش طراحان، برنامه‌ریزان و مجریان طرح اقتصادی است و مسلمان تفاوت فاحشی بین این دو طرح است.

۳. واکوی اقتصاد مقاوتی در اندیشه های مقام معظم رهبری

ایشان در شهریور ۸۹ برای اولین بار واژه اقتصاد مقاوتی را وارد ادبیات سیاسی و اقتصادی ما کردند و روز به روز نکات جدید و تازه‌ای را برای ما آشکار می‌سازند. از کنار هم گذاشتن نام چند سال اخیر می‌توان به اهمیت آن پی برد و چگونگی عمل به آنها روش پیاده‌سازی اقتصاد مقاوتی را به ما نشان می‌دهد. رهبر انقلاب در دیدار با کارگزاران نظام در ۹۱/۵/۳ در ماه مبارک رمضان می‌فرماید: ما چند سال پیش «اقتصاد مقاوتی» را مطرح کردیم... اقتصاد کشور ما برای آنها نقطه‌ی مهمی است. هدف دشمن این بود که بر روی اقتصاد متمرکز شود، به رشد ملی لطمه بزند، به اشتغال لطمه بزند، طبعاً رفاه ملی دچار اختلال و خطر شود، مردم دچار مشکل شوند، دلزده بشوند، از نظام اسلامی جدا شوند؛ هدف فشار اقتصادی دشمن این است، و این محسوس بود... من سال ۸۶ در صحن مطهر علی‌بن موسی‌الرضا (علیه‌الصلاة والسلام) در سخنرانی اول سال گفتم که اینها دارند مسئله‌ی اقتصاد را پیگیری می‌کنند؛ بعد هم آدم می‌تواند فرض کند که این شعارهای سال حلقه‌هائی بود برای ایجاد یک منظومه‌ی کامل در زمینه‌ی مسائل اقتصاد؛ یعنی اصلاح الگوی مصرف، مسئله‌ی جلوگیری از اسراف، مسئله‌ی همت مضاعف و کار مضاعف، مسئله‌ی جهاد اقتصادی، و امثال تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی. ما اینها را به عنوان شعارهای زودگذر مطرح نکردیم؛ اینها چیزهائی است که می‌تواند حرکت عمومی کشور را در زمینه‌ی اقتصاد ساماندهی کند؛ می‌تواند ما را پیش ببرد. ما باید دنبال این راه باشیم. جدا که این نام‌گذاری‌ها حلقه‌هایی است که ایجاد یک منظومه می‌کند و ما را به سوی پیشرفت سوق می‌دهد. اگر مسئول و مردم جدیت بیشتری به خرج میدادند و این راهکارها را به معنای واقعی عملی میکردند اینک لازم به تلاش مضاعف در جهت اقتصاد مقاوتی نبودیم. در ذیل به چند نمونه از بیانات رهبر انقلاب در این خصوص می‌پردازیم:

بیانات در دیدار جمعی از کارآفرینان سراسر کشور ۸۹/۶/۱۶: «ما باید یک اقتصاد مقاوتی واقعی در کشور به وجود بیاوریم. امروز کارآفرینی معنایش این است.» بیانات در دیدار کارگزاران نظام ۱۳۹۰/۵/۳: «حرکت بر اساس برنامه، یکی از کارهای اساسی است. تصمیم‌های خلق‌الساعه و تغییر مقررات، جزو ضربه‌هائی است که به «اقتصاد مقاوتی» وارد می‌شود و به مقاومت ملت ضربه می‌زند. این راه، هم دولت محترم، هم مجلس محترم باید توجه داشته باشند؛ نگذارند سیاست‌های اقتصادی کشور در هر زمانی دچار تذبذب و تغییرهای بی‌مورد شود.» بیانات در دیدار کارگزاران نظام ۱۳۹۰/۵/۳: «به نظر ما طرح‌های «اقتصاد مقاوتی» جواب میدهد. همین مسئله‌ی سهمیه‌بندی بنزین، اگر چنانچه بنزین سهمیه‌بندی نمیشد، امروز مصرف بنزین ما از صد میلیون لیتر در روز بالاتر میرفت اقتصاد مقاوتی تحریم بنزین را خنثی کرد

«بیانات در دیدار کارگزاران نظام ۱۳۹۰/۵/۳: «مسئله‌ی مدیریت مصرف، یکی از ارکان اقتصاد مقاوتی است؛ یعنی مصرف متعادل و پرهیز از اسراف و تبذیر.. امروز پرهیز از اسراف و ملاحظه‌ی تعادل در مصرف، بلاشک در مقابل دشمن یک حرکت جهادی است؛ انسان می‌تواند ادعا کند که این اجر جهاد فی سبیل الله را دارد.

«بیانات در دیدار کارگزاران نظام ۱۳۹۰/۵/۳: «کاهش وابستگی به نفت یکی دیگر از الزامات اقتصاد مقاومتی است. این وابستگی، میراث شوم صد ساله‌ی ماست. ما اگر بتوانیم از همین فرصت که امروز وجود دارد، استفاده کنیم و تلاش کنیم نفت را با فعالیت‌های اقتصادی درآمذزای دیگری جایگزین کنیم، بزرگترین حرکت مهم را در زمینه اقتصاد انجام داده‌ایم. امروز صنایع دانش‌بنیان از جمله‌ی کارهایی است که می‌تواند این خلأ را تا میزان زیادی پر کند. ظرفیت‌های گوناگونی در کشور وجود دارد که می‌تواند این خلأ را پر کند. همت را بر این بگذاریم؛ برویم به سمت این که هرچه ممکن است، وابستگی خودمان را کم کنیم.»

«بیانات در دیدار کارگزاران نظام ۱۳۹۱/۵/۳: «مسئله‌ی اقتصاد مهم است؛ اقتصاد مقاومتی مهم است. البته اقتصاد مقاومتی الزاماتی دارد. مردمی کردن اقتصاد، جزو الزامات اقتصاد مقاومتی است. این سیاست‌های اصل ۴۴ اعلام شد، می‌تواند یک تحول به وجود بیاورد؛ بخش خصوصی را باید توانمند کرد؛ هم به فعالیت اقتصادی تشویق بشوند، هم سیستم بانکی کشور، دستگاه‌های دولتی کشور و دستگاه‌هایی که می‌توانند کمک کنند - مثل قوه‌ی مقننه و قوه‌ی قضائیه - کمک کنند که مردم وارد میدان اقتصاد شوند.»

«بیانات در دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت‌های دانش‌بنیان ۱۳۹۱/۵/۸: «به نظر من یکی از بخش‌های مهمی که می‌تواند این اقتصاد مقاومتی را پایدار کند، همین کار شماس است؛ همین شرکت‌های دانش‌بنیان است؛ این یکی از بهترین مظاهر و یکی از مؤثرترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی است؛ این را باید دنبال کرد.»

بیانات در دیدار دانشجویان ۹۱/۵/۱۶: «اقتصاد مقاومتی معنایش حصار کشیدن دور خود و فقط انجام یک کارهای تدافعی باشد؛ نه، اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که به یک ملت امکان می‌دهد و اجازه می‌دهد که حتی در شرایط فشار هم رشد و شکوفایی خودشان را داشته باشند.»

«بیانات در دیدار رئیس‌جمهوری و اعضای هیئت دولت ۱۳۹۱/۶/۲: «بخش خصوصی را باید کمک کرد. اینکه ما «اقتصاد مقاومتی» را مطرح کردیم، خوب، خود اقتصاد مقاومتی شرايطی دارد، ارکانی دارد؛ یکی از بخش‌های همین تکیه‌ی به مردم است؛ همین سیاست‌های اصل ۴۴ با تأکید و اهتمام و دقت و وسواس هرچه بیشتر باید دنبال شود؛ این جزو کارهای اساسی شماس است... بالاخره اقتصاد مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند رو به رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب‌پذیری‌اش کاهش پیدا کند... یک رکن دیگر اقتصاد مقاومتی، حمایت از تولید ملی است. یک مسئله هم در اقتصاد مقاومتی، مدیریت مصرف است. مصرف هم باید مدیریت شود... فرهنگ‌سازی هم لازم است، اقدام عملی هم لازم است فرهنگ‌سازی‌اش بیشتر به عهده‌ی رسانه‌هاست به مصرف تولیدات داخلی هم اهمیت بدهید. در دستگاه شما، در وزارتخانه‌ی شما، اگر همین اقلام روزمره‌ای که مورد نیاز وزارتخانه است، تهیه می‌شود، سعی کنید همه‌اش از داخل باشد؛ اصلاً ممنوع کنید و بگوئید هیچ کس حق ندارد در این وزارتخانه جنس خارجی مصرف کند... یک مسئله‌ی دیگر در سرفصل اقتصاد مقاومتی، اقتصاد دانش‌بنیان است همین شرکت‌های دانش بنیان ... یکی از بهترین مظاهر و یکی از مؤثرترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی است.» حال به تعریف اقتصاد مقاومتی با استفاده از فرمایشات رهبری می‌پردازیم امروزه جمهوری اسلامی در حوزه‌های اقتصادی خود با مسائل یا مفاهیمی مواجه است که به هیچ عنوان تاکنون چه در عرصه‌ی نظر و در کتاب‌های درسی و چه در عرصه‌ی عمل و تجارب بشری مشابه و مابه‌ازای واقعی نداشته است. بنابراین خود انقلاب اسلامی مکلف به نوآوری و ابتکار و نظریه‌پردازی و الگوسازی در این عرصه‌های جدید اقتصادی است. هر کشوری که علم استکبارستیزی را برپا کند نیازمند چنین الگوهایی است. یکی از این مفاهیم، «اقتصاد مقاومتی» است. اگر تمام دانش انباشته و کتاب‌های مرسوم اقتصادی دنیا را مطالعه کنید، نظریه یا تجربه‌ای مدون و مکتوب درباره‌ی اقتصاد مقاومتی نخواهید یافت. در تمام متون و کتاب‌های اقتصاد، هیچ پیشینه‌ای نظری یا عملی از تحریم بانک مرکزی نخواهید دید و از آن‌جا که این امر تاکنون سابقه نداشته، چگونگی واکنش به آن هم امری بدیع است. حتی اگر مطالعاتی هم در این باره صورت گرفته باشد، در طبقه‌بندی‌های محرمانه و امنیتی قرار گرفته و امکان دسترسی به آن برای کارشناسان معمولی وجود ندارد. نتیجه اینکه اقتصاددان انقلاب اسلامی نمی‌تواند از نظریه‌های متداول برای حل مشکل و مسأله‌ی خود بهره بگیرد. لذاست که جنبش نرم‌افزاری و الگوی اسلامی - ایرانی اداره‌ی جامعه، شکل بدیعی به خود می‌گیرد که الهام‌بخش جمیع ملت‌های آزاده خواهد بود.

۱۰ نکته درباره تحقق اقتصاد مقاومتی: برای شناخت بسترها و زمینه‌های تحقق اقتصاد مقاومتی، ابتدا باید به آسیب‌شناسی اقتصاد کشور و موانع و نیازمندی‌های تحقق اقتصاد مقاومتی پرداخت.

- اولین نیاز این است که مرکزیت و محوریتی برای فعالیت در عرصه‌ی اقتصاد مقاومتی داشته باشیم. فعالان این عرصه باید بتوانند اطلاعات و دستاوردهای خود را در جایی به اشتراک بگذارند. فرماندهی هوشمند و متمرکز برای هدایت فعالیت‌های این حوزه و شناسایی و آموزش نیروهای مستعد و مناسب برای فعالیت علمی و عملیاتی در این عرصه لازم است. سامانه‌ای پویا و هوشمند برای این مسأله وجود داشته باشد. مراکزى چون شورای عالی امنیت ملی که در این موضوع ورود خوبی داشته‌اند، بایستی با عنایت به مسائل فوق در کمک گرفتن از دیگر نیروها پویا و چابک باشند.

- نیاز دوم آن است که فعالیت در عرصه‌ی اقتصاد مقاومتی نیاز به رصد و دیده‌بانی فضای اقتصادی داخلی و بین‌المللی و نیز گردآوری آمارهای دقیق و روزآمد دارد. ضمناً برای این که به این دو برسیم، به شاخص‌های بومی نیاز داریم تا میزان مقاومت و آسیب‌پذیری

اقتصادمان را بر اساس آنها شناسایی کنیم و بدانیم این اقتصاد ما تا چه اندازه می تواند در برابر فشارها مقاومت کند و این سد اقتصادی چه میزان فشار را می تواند تحمل کند؟ اقتصاد غربی برای خودش شاخص دارد و ما به شاخص های بومی متناسب با این مسائل بومی خودمان نیاز داریم؛ کاری که از جوانان ما به خوبی برمی آید.

مسأله ی سوم، ضرورت طراحی یک الگوی مشخص از شیوه ی زندگی متناسب با اقتصاد مقاومتی برای عموم مردم و به ویژه برای مدافعان انقلاب و نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران است؛ آنهایی که قائل به صحت و صدق ایده ی اقتصاد مقاومتی هستند. یعنی ما چه الگوی مشخصی را برای بدنه ای از مردم ارائه می دهیم که بدانند نیازها و مقتضیات انقلاب چه نوع سبک زندگی را می طلبد؟ ابتدا باید دولت را در سبک اداره ی امور و سپس این بخش از مردم را به سبک زندگی متناسب با انقلاب تشویق و تأیید کرد تا بدین وسیله سبک زندگی متناسب با مقتضیات انقلاب را در جامعه پُررنگ تر کنیم که رهبر انقلاب در سفر اخیرشان به خراسان شمالی به سبک زندگی و چگونگی اصول آن پرداختند. وقتی یک شیوه ی زندگی را بر اساس سه گانه ی «اعتماد به نفس ملی، روحیه ی جهادی، و پرهیز از لقمه ی حرام» طراحی کردیم، می توانیم به کارآمدی آن امیدوار باشیم. توجه به معنویت دینی در این سه گانه نقشی اساسی ایفا می کند. البته طبیعی است که جنگ نظامی برای مردم ملموس و باورپذیرتر باشد، اما جنگ نرم افزاری این گونه نیست. بنابراین وجود روحیه ی جهادی منبث از آموزه های دینی در آن سبک زندگی بسیار مهم و کلیدی است. در روایات ما این عبارت وجود دارد که اگر کسی در میدان جنگ نبوده باشد یا در دلش حدیث جهاد نخواند، به گونه ای از نفاق زندگی را ترک می کند. این شور و حماسه ی زندگی مقاوم و جهادی را باید به عرصه ی عموم علاقمندان انقلاب بکشانیم تا چهره ی زندگی را از اطراف و بی تفاوتی بزدایم. این مهم باید در نعلیم و تربیت رسمی و غیر رسمی اقتصادی متناسب با انقلاب اسلامی پیگیری شود و ما باید نظام تعلیم و تربیت اقتصادی خاص خودمان را برای مقاومت اقتصادی و جهاد اقتصادی، تبیین و طراحی و سپس اجرا کنیم. بدیهی است اقتصاد مقاومتی بر پایه و اساس سرمایه ی معنوی افراد و جامعه استوار است. بدون معنویت و سلامت معنوی، مقاومت شکننده است. مثال مهم اقتصادی در این زمینه، پرهیز از لقمه ی حرام است. لقمه ی حرام هر الگویی را که از شیوه ی زندگی متناسب با اقتصاد مقاومتی ارائه بدهید، بی استفاده و بی فایده می کند. کسی که شکمش از حرام پر باشد، پای هیچ مبارزه و مقاومتی حاضر نخواهد شد. لقمه ی حرام مانند یک ویروس کشنده و خطرناک است که ایمنی دستگاه تشخیص و عملکرد افراد را به کلی نابود می کند. لذا یکی از اهداف اساسی ما باید این باشد که مسیر لقمه های حرام و میزان آن را در اقتصاد کشورمان بررسی کنیم و سپس با کانون های آن به شدت مقابله نماییم. اقتصاد مقاومتی ماهیتاً اقتصادی مردمی است. ضروری است که مردم وارد این عرصه شوند تا از ورود رانت خوارها به اقتصاد جلوگیری کنند. اگر ما فضا را برای حضور جوانان مؤمن و خلاق ایران اسلامی در عرصه ی اقتصادی فراهم کنیم، قطعاً تحولات مثبتی را در این عرصه شاهد خواهیم بود.

مسأله ی چهارم عبارت از این است که نظام آموزشی ما متناسب با اقتصاد مقاومتی عمل کند. کارکرد نظام آموزشی آن است که کودکان و نوجوانان و جوانان یک کشور را متناسب با شرایط و نیازهای تاریخی آن برهه تربیت کند. اما متأسفانه در کشور ما این اتفاق به خوبی نمی افتد. به یک مثال از عملکرد آمریکا در دشمن سازی اشاره می کنم. وزارت دفاع آمریکا کتابی را در ۴۰۰ صفحه منتشر کرده که موضوعات امنیت ملی آمریکا را در آن برشمرده و توضیح داده است. مخاطبان کتاب هم عموماً معلمان دبیرستان های آمریکا هستند و از آنها خواسته شده تا ضمن بحث های خودشان به این موارد هم اشاره کنند. یعنی آمریکایی که مشکل امنیتی با همسایگان خود ندارد و اساساً خودش بحران ساز برای دیگران است، با استفاده از نظام آموزش و پرورش خود کاری کرده که در ذهن جوانان و نوجوانان این کشور همواره دغدغه ی امنیت اقتصادی و دشمنان اقتصادی مطرح باشد. حال این سؤال مطرح است که نظام آموزشی ما چه اندازه به دنبال جهادی بارآوردن مخاطبان خویش است و آیا اصلاً فکری برای این دارد که فرزندان این مرز و بوم را جهادگر باریابورد؟ ما نیاز داریم که از سطح پیش دبستان برای این مسأله برنامه داشته باشیم. ما به شعر و داستان و کاریکاتورهایی احتیاج داریم که کودکانمان را به این سمت هدایت کنیم. بنابراین توجه به نظام آموزشی و تربیتی در این عرصه بسیار مهم است.

مورد پنجم هم درباره ی نظام رسانه ای و تبلیغاتی ما برای رواج آموزه های اقتصاد مقاومتی است. ما به نظام تبلیغاتی هماهنگ و منسجمی احتیاج داریم که بتواند این آموزه ها را از طریق رسانه های رسمی و غیر رسمی مختلف، به خوبی و در بسته بندی های مناسب به مردم عرضه کند؛ همان گونه که در دوران دفاع مقدس به هر حال دستگاه هایی مسئول کاری شبیه این کار بودند و برای آن فکر می کردند. بنابراین ما باید از ظرفیت همایش ها، سخنرانی ها، اینترنت، شبکه های تلویزیونی و رادیویی و حتی مجالس مذهبی و هیئات برای رسیدن به این مقصود استفاده کنیم. البته باید از شیوه تبلیغات غربی استفاده نکرد چرا که با این حرکت مقاومتی سختی ندارد و

در واقع راه کاری برای ارائه ندارد و لازم است که از تبلیغات منحصر به فرهنگ خودمان استفاده کنیم مانند تبلیغات دوران دفاع مقدس و صد البته به روز شده و به سبک زندگی ایرانی اسلامی دهه نودی.

مسئله ششم، امکان واکنش سریع نظام اقتصادی ما در برابر حملات اقتصادی است؛ این که چقدر توان واکنش به کنشها و حملاتی را داریم که به نظام اقتصادی ما وارد می شود و چقدر می توانیم در این واکنش سریع استقامت داشته باشیم. اگر بحرانی پیش بیاید، تا چه میزان می توانیم مصارف کشور را پایین بیاوریم؟ مردم تا چه اندازه و در چه مدتی می توانند خودشان را با این تغییرات هماهنگ کنند؟ قوت های ما در این زمینه می باید تکمیل و ضعف هایمان ترمیم شوند.

مسئله هفتم، ایفای نقش پرننگ مردم در اقتصاد مقاومتی است. اقتصاد مقاومتی ماهیتاً اقتصادی مردمی است. دوباره به تعاریف ابتدای بحث برمی گردیم؛ اگر قرار باشد ما اقدام به نهادسازی های موازی در اقتصاد مقاومتی کنیم، هیچ لزومی ندارد که این نهادسازی را دولت انجام دهد، بلکه ضروری است که مردم وارد این عرصه شوند تا از ورود رانت خوارها به اقتصاد جلوگیری کنند. الان که بحث تحریم ها و مشکلات مبادله ی پول مطرح است، نهادهای اقتصادی مردمی و سازمان های مردم نهاد می توانند نقش بسیار پررنگ و تعیین کننده ای داشته باشند. اگر ما فضا را برای حضور جوانان مؤمن و خلاق ایران اسلامی در عرصه اقتصادی فراهم کنیم، قطعاً تحولات مثبتی را در این عرصه شاهد خواهیم بود. در زمان جنگ جهانی دوم، اقتصاددان های معروف آمریکا در واحد اقتصادی وزارت دفاع این کشور برنامه ریزی کردند که چگونه می توانند از شرایط موجود و ظرفیت های مردمی برای جنگ استفاده کنند. امروز ما نیاز داریم که یک بار مهارت های مردم خودمان را کاملاً رصد کنیم تا دریابیم که در روز مبادا مهارت چه کسانی برای این کشور به کار می آید و اگر کسانی چند مهارت دارند، کدام مهارتشان در اولویت استفاده قرار دارد. لقمه ی حرام مانند یک ویروس کشنده و خطرناک است که ایمنی دستگاه تشخیص و عملکرد افراد را به کلی نابود می کند. لذا یکی از اهداف اساسی ما باید این باشد که مسیر لقمه های حرام و میزان آن را در اقتصاد کشورمان بررسی کنیم و سپس با کانون های آن به شدت مقابله نماییم. به گمان من برای این که عملیات جهاد اقتصادی ما موفق باشد، باید بازیگران اصلی این اقتصاد را نه به صورت کلی، که کاملاً جزئی تعیین کنیم. یعنی تقسیم بندی خود را از حالت مردم و مسئولین به یک تقسیم بندی تخصصی تبدیل کنیم که شامل اساتید دانشگاه، اساتید حوزه، دانشجویان، طلاب، دانش آموزان، معلمان و زنان خانه دار و همی اقشار دیگر بشود.

مسئله هشتم، لزوم توجه و دلجویی و حمایت دولت از فعالان اقتصادی است. اگر دولت در شرایط عادی از فعالان اقتصادی و از کشاورزان و کارگران و کارمندان حمایت کند، آن وقت می تواند انتظار داشته باشد که آنها هم در روز مبادا به کمک کشور بیایند. اما اگر دولت آنها را رها کند و به مشکلات آنها اهمیتی ندهد و فقط به فکر خود باشد، دیگر توانی برای مقاومت در این اقشار نمی ماند که بخواهند در روز مبادا مقاومت کنند؛ چنانچه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در نامه شان به مالک اشتر به این معنا اشاره کرده اند.

نکته نهم، تحرک دستگاه دیپلماسی کشور برای فعال کردن ظرفیت های بالقوه و فرصت های جهانی در اقتصاد مقاومتی است. اقتصاد مقاومتی در شبکه ای پویا از اقتصاد جهانی معنادار می شود و کشف و بکارگیری و ساخت ظرفیت این شبکه برعهده ی ماست. جهانی شدن اقتصاد موجب شده تا مقاومت اقتصادی نیز تعاریف جدید به خود بگیرد، لذا ما نیازمند بازیگرانی خاص در عرصه اقتصاد جهانی و بازی در لایه های مختلف آشکار و پنهان آن هستیم. همچنین لازم است تا گردآوری و استفاده از تجارب اقتصادی دیگر کشورها در زمینه های مشابه را مجدانه پیگیری کنیم. به هر حال ممکن است هر کشوری در یک برهه ای با مشکلات اقتصادی مواجه بوده باشد؛ اگر دستگاه دیپلماسی کشور این تجربیات را گردآوری کند و در اختیار فعالان و محققان اقتصادی بگذارد، این مسأله برای اقتصاد کشور بسیار راهگشا خواهد بود.

نکته دهم و پایانی، لزوم تبدیل بحث اقتصاد مقاومتی به گفتمان رایج در دانشگاه ها، مراکز علمی و مجامع مذهبی است. همین صحبت کردن و گفت و گو پیرامون این موضوع و توجه به ابعاد مختلف آن، در سرعت حرکت به سمت تحقق اقتصاد مقاومتی تأثیری بسزا خواهد داشت. این مسأله باید در کلاس های درس و پروژه های علمی از محققان و نخبگان خواسته شود و از سوی استادان اقتصاد که درد دین دارند یا حداقل آزاده و میهن دوست هستند، جدی گرفته شود. مجموعه ای این مطالب، درآمدی بود بر مسأله اقتصاد مقاومتی برای آغاز بحث های علمی. البته مطالب هر بند نیازمند تفصیل و نقشه ی راهی مشروح است که با پیگیری دستگاه های مسئول در هر بخش، ان شاء الله ادامه می یابد. یکی از شروط حرکت به سمت جهاد اقتصادی و اقتصاد مقاومتی داشتن روحیه ی جهادی است و روحیه ی یک ملت، بیش از هر چیز دیگر به فرهنگ او برمی گردد. رهبر معظم انقلاب اسلامی می فرمایند: «اگر ما بخواهیم این حرکت عظیم اقتصادی در کشور در سال ۹۰ انجام بگیرد، یک الزاماتی هم دارد ... اولاً روحیه ی جهادی لازم است.» اما سؤال مهم این است که رابطه ی «فرهنگ» و «اقتصاد» در مکتب اقتصادی اسلام چگونه است؟

با توجه به معنی و مفهوم اقتصاد مقاومتی، رابطه‌ی فرهنگ و این اقتصاد را بررسی میکنیم اقتصاد مقاومتی در رویارویی و تقابل با اقتصاد وابسته قرار می‌گیرد. اقتصاد مقاومتی نمی‌پذیرد که صرفاً مصرف‌کننده باشد، منفعل نیست و در مقابل اهداف اقتصاد سلطه‌ایستادگی می‌کند. هر جامعه‌ای سه رکن اساسی دارد؛ فرهنگ، سیاست و اقتصاد. این سه رکن متقوم هم هستند و از بین آنها، فرهنگ نقش مهم‌تری دارد. بنابراین اقتصاد در تبعیت از فرهنگ عمل می‌کند. اساساً اقتصاد، ارزش‌ها و جهت خود را از فرهنگ متبوع خود می‌گیرد. بنابراین تا فرهنگ مقاومتی نباشد، اقتصاد هم مقاومتی نخواهد شد. پس این دو با هم یک رابطه‌ی طولی دارند.

الگوی مناسب برای این رابطه بهترین الگو برای ایجاد رابطه‌ی فرهنگ و اقتصاد مقاومتی، الگوبرداری از فرهنگ بسیج و دفاع هشت ساله‌ی ما در برابر همه‌ی دنیا است. در جنگ تحمیلی با تکیه بر فرهنگ عاشورا، بزرگ‌ترین جبهه‌ی مقاومت در مقیاس عمومی و در تمامی سطوح جامعه شکل گرفت. عامل اصلی این مقاومت گسترده «مذهب و باورهای اعتقادی» بود. این عامل هم بر دو رکن اساسی استوار بود؛ رکن اول «عاشورا و شهادت» و رکن دوم «انتظار و ظهور منجی مصلح». «فرهنگ اقتصاد نیز همچون فرهنگ سیاست به مجموعه‌ی باورها، ارزش‌ها و رفتارها و نمادها در حوزه‌ی ثروت اطلاق می‌شود که با تغییر یا تحول آن، اقتصاد مقاومتی نیز دچار تغییر و تحول خواهد شد. پس هر گونه تحول مثبت یا منفی در فرهنگ سیاست (قدرت)، فرهنگ اقتصاد (ثروت) و فرهنگ اجتماع (هنجارها و رفتارها) مستقیماً بر اقتصاد مقاومتی تأثیر دارد. پیش‌شرط‌ها و پیش‌نیازهای فرهنگی برای تحقق و دست‌یابی ملت ما به اقتصاد مقاومتی مادامی که خاستگاه «فرهنگ اقتصاد» بر پایه‌ی مفاهیمی همچون «سودمحوری»، «سرمایه‌سالاری» و «تکاترگرایی» باشد و کارشناسان و مدیران اقتصاد به این دسته از معادلات وفادار باشند، اقتصاد مقاومتی و جهاد اقتصادی مورد نظر نظام اسلامی تحقق پیدا نخواهد کرد. به عبارت دیگر، هرگاه مفاهیم، تعاریف، سیاست‌ها، قوانین، ساختارها، ضوابط و مدیریت اقتصادی حول محور «اقتصاد سرمایه‌داری» تعریف شود، نمی‌توان از تولید ثروت بر پایه‌ی جهاد و مقاومت و اخلاص و ایثار سخن گفت. پس می‌توان نتیجه گرفت که کیفیت و نوع فرهنگ حاکم بر اقتصاد می‌تواند پدیرای مفهوم ارزشی جهاد و مقاومت باشد یا نباشد.

اعلام جهاد اقتصادی از جانب رهبر معظم انقلاب در سرآغاز سال ۱۳۹۰ بیانگر این واقعیت است که با پیروی از الگوهای متداول اقتصادی دنیا نمی‌توانیم به اقتصادی صیانت‌زا، عدالت‌آفرین و مقتدر برسیم. از پیش‌نیازهای فرهنگی برای دستیابی به اقتصاد مقاومتی، یکی این است که استراتژی اقتصادی را حول محور استراتژی «جنگ فرهنگی» بازتعریف کنیم. در این صورت عرصه‌ی اقتصادی هماهنگ با عرصه‌ی فرهنگ عمل خواهد کرد. این پیش‌نیازهای فرهنگی چگونه محقق می‌شوند؟ تحقق پیش‌نیازهای فرهنگی را باید در سه سطح بنیادی، تخصصی و عمومی دنبال کرد؛ در سطح بنیادی که نیاز به استخراج فقه نظام اقتصادی و نظام‌سازی مبتنی بر آن توسط فقها و کارشناسان فقه ما دارد، در سطح تخصصی که نیاز به بازننگری در مفاهیم، تعاریف، سیاست‌ها، قوانین و ضوابط اقتصادی موجود کشور و نظریه‌پردازی و الگوبردازی بر اساس مفاهیم و تعاریف جدید و هماهنگ با نگاه ارزش‌محور دارد، و بالأخره در سطح عمومی که نیازمند آموزش و ظرفیت‌سازی و فرهنگ‌سازی در سطح کارشناسان و کارگزاران نظام اسلامی و مردم است.

رابطه و نسبت بین «فرهنگ اقتصاد» و «اقتصاد فرهنگ» باید بگویم که یکی از محورهای مهم در عرصه‌ی اقتصاد اسلامی، اقتصاد فرهنگ است که شامل همه‌ی منابع انسانی، مالی، تجهیزات، سخت‌افزار، فضا و امکانات می‌شود. اقتصاد بخش فرهنگ نقش مؤثری در پیشرفت فرهنگ اسلامی در سطوح مختلف جامعه دارد. اگر اقتصاد فرهنگ مبتنی بر فرهنگ اقتصادی منبعث از اسلام نباشد، نه تنها موجب پیشرفت جامعه‌ی اسلامی نخواهد شد، بلکه به عنوان یک اهرم بازدارنده و مخرب هم عمل خواهد کرد و مانع پیشرفت فرهنگ اسلامی در تمامی ابعاد خواهد بود. پس اگر فرهنگ اسلامی را پایه و اساس شکل‌گیری تمامی پدیده‌ها و از جمله نظام اقتصادی بدانیم، آن‌گاه درخواهیم یافت که اقتصاد فرهنگ تابعی از فرهنگ اقتصاد است که امروزه از آن به عنوان مکتب اقتصادی یاد می‌کنند.

پس اقتصاد مقاومتی یکی از ارکان «مکتب اقتصاد اسلامی» به حساب می‌آید که دیگر ارکان آن شامل «عدالت اقتصادی»، «تدبیر معیشت» و «عقلانیت اقتصادی»، الگوی تولید، توزیع و مصرف اقتصادی است. ارکان مذکور را اصطلاحاً «فرهنگ اقتصاد» می‌نامند. حال اگر اقتصاد خالی از این ارکان باشد، دیگر نمی‌توان آن را اقتصاد اسلامی نامید. پس اسلامیت اقتصاد متقوم به وجود معنویت، عدالت و عقلانیت برخاسته از فرهنگ اسلامی در همه‌ی عرصه‌های تولید، توزیع و مصرف ثروت است. فرهنگی مبتنی بر معنویت و عدالت و عقلانیت دینی، فرهنگی مقاوم و سالم و مقتدر هم خواهد بود. آن‌گاه حضور و جریان این فرهنگ در دیگر ابعاد جامعه و از جمله حضور فرهنگ در نظام سیاسی، حضور فرهنگ در نظام فرهنگی و حضور فرهنگ در نظام اقتصادی موجب سلامت نظامات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی خواهد شد.

۴. نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج بدست آمده در این مقاله، هم‌اکنون جمهوری اسلامی ایران در راستای تحقق اندیشه‌های امام‌خامنه‌ای، ظرفیت‌های گوناگونی برای اعتلاء و توسعه‌ی بوجود آورده است. به طوری که به لحاظ بهره‌مندی از ظرفیت‌های زیرساختی در شرایط بسیار مطلوبی قرار گرفته

است. همچنین ظرفیت‌های موجود تحقیق و نوآوری و فناوری به همگان نشان می‌دهد که ایران دستاوردهای بسیار چشمگیری در ابعاد مختلف علمی حاصل کرده است، به طوری که هم اکنون در زمینه تولید ابزار نظامی مانند موشک‌های دوربرد و همچنین در عرصه انرژی هسته‌ای و به کارگیری این انرژی در راه توسعه ملی توانمند شده است. همچنین برای دستیابی به اوج عدالت و پیشرفت، لازم و ضروری است که برای عملی کردن این اندیشه‌ها در عرصه‌های مختلف و به ویژه در حوزه‌های اقتصادی، با برنامه‌ریزی جدی عمل نمود تا زمینه‌های دفاع مستحکم اقتصادی در برابر خصومت‌های نظام سلطه فراهم گردد و در سنگر بعدی این جنگ اقتصادی، زمینه‌های فروپاشی نظام ناعادلانه لیبرال دموکراسی را فراهم سازد. در پایان لازم به ذکر است که تحقق مولفه‌های اقتصاد مقاومتی و منتفع شدن کشور از برکات آن، مستقیماً متوجه همدلی و همراهی تنگاتنگ مردم و مسئولان کشور است. در راستای فرمایشها و رهنمودهای راهبردی مقام معظم رهبری، ضمن خنثی‌سازی توطئه‌های دشمنان، روند پیشرفت اقتصادی کشور را در همه ابعاد، با سرعت بیشتر تداوم بخشند و بدین ترتیب، آهنگ پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور را برای سال‌های آینده، پرشتاب‌تر و سهل‌تر سازند. در پایان می‌توان این نتیجه را گرفت که: در مرحله نخست و به وسیله فرهنگ دینی باید تمامی نظامات جامعه را مهندسی کرد. در مرحله دوم وقتی که این نظامات شکل گرفت، یعنی هرگاه نظام اقتصادی بر پایه فرهنگ دینی تعریف و مهندسی شد، آن‌گاه اقتصاد سیاست و اقتصاد فرهنگ و اقتصاد در حوزه اقتصاد نیز پاک و تعالی‌بخش و مقاوم و بالنده خواهد بود و می‌تواند در خدمت اهداف بلند و تعالی‌بخش و انسان‌ساز اسلام باشد.

۵. منابع

- ۱- سیف، اله مراد، "الگوی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران (مبثتی بر دیدگاه مقام معظم رهبری)"، فصلنامه آفاق امنیت، سال پنجم، پاییز ۱۳۹۱
- ۲- ابلاغیه سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در وب سایت رهبری <http://www.leader.ir>
- ۳- بیانات مقام معظم رهبری از وب سایت <http://farsi.khamenei.ir>
- ۴- دیدار مقام معظم رهبری با کارآفرینان به تاریخ ۱۶ شهریور ۱۳۸۹
- ۵- دیدار مقام معظم رهبری با دانشجویان به تاریخ ۱۵ شهریور ۱۳۹۱
- ۶- پیام نوروزی رهبر انقلاب به مناسبت تحویل سال ۱۳۸۷.
- ۷- بیانات در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت علی بن موسی الرضا (ع) به تاریخ افروردین ۱۳۸۸
- ۸- فرمان هشت ماده‌ای درباره مبارزه با مفساد اقتصادی، سایت رسمی مقام معظم رهبری www.leader.ir
- ۹- حسین عربی، "اقتصاد مقاومتی در بیانات مقام معظم رهبری"، فصلنامه سیاست کلان، سال دوم، شماره دوم، بهار ۱۳۹۲
- ۱۰- دکتر فتح اله تار، زهرا کاویانی "اقتصاد مقاومتی و مؤلفه‌های آن"، فصلنامه سیاست کلان، سال دوم، شماره دوم، بهار ۱۳۹۲
- ۱۱- سید محسن علوی منش، "رویکردی به مفهوم و بایسته‌های جهاد اقتصادی"، فصلنامه سیاست کلان، سال دوم، شماره دوم، بهار ۱۳۹۲
- ۱۲- محمد علی رضائی، "اندیشه‌های دفاعی امام خامنه در مقابله با تهدیدات و جنگ اقتصادی"، اولین همایش ملی توسعه سواحل مکران و اقتدار دریایی جمهوری اسلامی ایران ۲۸ لغایت ۳۰ بهمن ۱۳۹۱